

КЛІНІЧНА ОНКОЛОГІЯ

Підручник

За редакцією професора В.В. Грубніка,
професора О.В. Бондаря

Львів
Видавництво «Магнолія 2006»

УДК 632.03:631.53.01:633/635(075.8)
К 49

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Одеського національного медичного університету
(протокол №7 від 27.03.2025 р.)*

Автори:

**Грубнік В. В., Бондар О. В., Рибін А. І., Сон А. С.,
Максимовський В. Є., Кузнецова О. В., Пацков А. О., Алієва С. О.,
Чистяков Р. С., Столярчук Є. А., Осик В. В.**

Рецензенти:

Думанський Ю. В. – член-кореспондент Національної академії медичних наук України, доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки;

Бондаренко І. М. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри онкології та медичної радіології Дніпровського державного медичного університету.

**Грубнік В. В., Бондар О. В., Рибін А. І., Сон А. С.,
Максимовський В. Є., Кузнецова О. В., Пацков А. О.,
Алієва С. О., Чистяков Р. С., Столярчук Є. А., Осик В. В.**

К49 Клінічна онкологія : підручник / За редакцією проф. В. В. Грубнік, проф. О. В. Бондаря – Львів: Видавець «Магнолія 2006» – 362 с.

ISBN 978-617-574-318-8

У підручнику з онкології розглядаються основи діагностики, лікування та профілактики онкологічних захворювань, а також особливості розвитку онкологічної науки та практики в Україні та світі. Висвітлено сучасні підходи до класифікації, стадіювання та лікування різних видів раку, включаючи хірургічні, радіологічні та хіміотерапевтичні методи. Особлива увага приділяється новітнім методам виявлення раку на ранніх стадіях, а також сучасним тенденціям у застосуванні імунотерапії та таргетної терапії. Окремо розглядаються етико-правові аспекти лікування онкологічних хворих, а також питання паліативної допомоги та реабілітації.

Підручник призначений для здобувачів вищої медичної освіти, інтернів, аспірантів, хірургів та онкологів.

УДК 632.03:631.53.01:633/635(075.8)

© Грубнік В. В., Бондар О. В., Рибін А. І.,
Сон А. С., Максимовський В. Є., Кузнецова О. В.,
Пацков А. О., Алієва С. О., Чистяков Р. С.,
Столярчук Є. А., Осик В. В.
© Видавництво «Магнолія 2006»

ISBN 978-617-574-318-8

ЗМІСТ

Список скорочень	8
Розділ 1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	12
1.1. Основні принципи діагностики та лікування злоякісних захворювань	12
1.1.1. Загальні підходи до діагностики та лікування онкологічних захворювань	12
1.1.2. Загальні симптоми злоякісних захворювань.....	16
1.1.3. Класифікація TNM та методи досліджень	18
1.1.4. Лікування раку	27
1.2. Морфологічна діагностика пухлини.....	34
Розділ 2. ПУХЛИНИ ГОЛОВИ ТА ШИЇ	46
2.1. Етіологія	46
2.2. Лімфовузли ділянки голови та шиї.....	48
2.3. Класифікація	51
2.4. Рак губи.....	54
2.4.1. Клініка	55
2.4.2. Діагностика	55
2.4.3. Лікування.....	56
2.5. Рак слизової оболонки порожнини рота та глотки	61
2.5.1. Клініка	61
2.5.2. Діагностика	64
2.5.3. Лікування.....	65
2.6. Рак слинної залози.....	70
2.6.1. Патогенез.....	70
2.6.2. Клініка	71
2.6.3. Діагностика	72
2.6.4. Лікування	72
Розділ 3. РАК ЩИТОПОДІБНОЇ ЗАЛОЗИ	75
3.1. Етіологія	75
3.2. Патогенез.....	77
3.3. Класифікації раку щитоподібної залози	78
3.4. Клініка.....	81

3.5. Діагностика	82
3.6. Лікування	84
Розділ 4. ПУХЛИНИ ШКІРИ	90
4.1. Загальна частина.....	90
4.1.1. Етіологія.....	91
4.1.2. Патогенез.....	92
4.1.3. Класифікація	93
4.1.4. Клініка БКР та ПКР	95
4.1.5. Діагностика	95
4.1.6. Лікування	97
4.2. Меланома шкіри.....	99
4.2.1. Етіологія.....	99
4.2.2. Патогенез.....	100
4.2.3. Класифікація	100
4.2.4. Клініка	103
4.2.5. Діагностика	104
4.2.6. Лікування	108
Розділ 5. РАК МОЛОЧНОЇ ЗАЛОЗИ	112
5.1. Етіологія	113
5.2. Патогенез.....	114
5.3. Класифікація	114
5.4. Клініка.....	118
5.5. Діагностика	120
5.6. Лікування	123
Розділ 6. РАК ЛЕГЕНЬ	127
6.1. Етіологія	127
6.2. Патогенез.....	128
6.3. Класифікація	129
6.4. Клініка.....	131
6.5. Діагностика	132
6.6. Лікування	135
Розділ 7. РАК СТРАВОХОДУ	140
7.1. Етіологія.....	141
7.2. Патогенез	141
7.3. Класифікація.....	144

7.4. Клініка	146
7.5. Діагностика	147
7.6. Лікування	148
Розділ 8. РАК ШЛУНКА.....	153
8.1. Етіологія	154
8.2. Патогенез.....	157
8.3. Класифікація	158
8.4. Клініка.....	159
8.5. Діагностика	160
8.6. Лікування	162
Розділ 9. КОЛОРЕКТАЛЬНИЙ РАК.....	166
9.1. Етіологія	167
9.2. Патогенез.....	169
9.3. Класифікація	170
9.4. Клініка.....	171
9.5. Діагностика	173
9.6. Лікування.....	174
Розділ 10. РАК ВУЛЬВИ	178
10.1. Етіологія.....	179
10.2. Патогенез.....	180
10.3. Класифікація	181
10.4. Клініка.....	183
10.5. Діагностика	185
10.6. Лікування	187
Розділ 11. РАК ШИЙКИ МАТКИ	192
11.1. Етіологія.....	194
11.2. Патогенез.....	195
11.3. Класифікація	195
11.4. Класифікація	196
11.5. Клініка.....	198
11.6. Діагностика	200
11.6. Лікування	205
Розділ 12. РАК ТІЛА МАТКИ.....	209
12.1. Етіологія.....	211
12.2. Патогенез.....	212

12.3. Класифікація	213
12.4. Клініка.....	215
12.5. Діагностика	217
12.6. Лікування	217
Розділ 13. РАК ЯЄЧНИКІВ	220
13.1. Етіологія.....	222
13.2. Патогенез.....	223
13.3. Класифікація	224
13.4. Клініка.....	228
13.5. Діагностика	229
13.6. Лікування	234
Розділ 14. РАК ПЕРЕДМІХУРОВОЇ ЗАЛОЗИ	241
14.1. Етіологія	242
14.2. Патогенез.....	244
14.3. Класифікація	245
14.4. Клініка.....	247
14.5. Діагностика	249
14.6. Лікування	253
Розділ 15. РАК СЕЧОВОГО МІХУРА	259
15.1. Етіологія.....	260
15.2. Патогенез.....	262
15.3. Класифікація	263
15.4. Клініка.....	265
15.5. Діагностика.....	266
15.6. Лікування	271
Розділ 16. РАК НИРКИ.....	276
16.1. Етіологія.....	277
16.2. Патогенез.....	278
16.3. Класифікація	279
16.4. Клініка.....	281
16.5. Діагностика	282
16.6. Лікування	287
Розділ 17. ГЕМОБЛАСТОЗИ	292
17.1. Неходжкінські лімфоми, лейкемія і мієломна хвороба ...	292
17.2. Етіологія	296

17.3. Патогенез	298
17.4. Класифікація	298
17.5. Клініка	302
17.6. Діагностика	309
17.7. Лікування.....	311
Розділ 18. ПУХЛИНИ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ.....	320
18.1. Класифікація	321
18.2. Пухлини головного мозку	323
18.2.1. Класифікація пухлин головного мозку.....	324
18.2.2. Клініка.....	324
18.2.3. Діагностика пухлин головного мозку.....	337
18.2.4. Лікування пухлин головного мозку	338
18.3. Пухлини спинного мозку	340
18.3.1. Класифікація пухлин спинного мозку.....	341
18.3.2. Клініка.....	342
18.3.3. Діагностика пухлин спинного мозку.....	345
18.3.4. Лікування пухлин спинного мозку.....	346
18.4. Пухлини периферичної нервової системи	348
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	350
Тема: Рак слинних залоз	350
Тема: Рак щитоподібної залози.....	350
Тема: Рак шкіри	351
Тема: Меланома шкіри	352
Тема: Рак молочної залози	352
Тема: Рак легень	353
Тема: Рак стравоходу.....	353
Тема: Рак шлунка.....	354
Тема: Колоректальний рак	355
Тема: Рак вульви	356
Тема: Рак шийки матки.....	356
Тема: Рак тіла матки	357
Тема: Рак яєчників	358
Тема: Рак передміхурової залози.....	358
Тема: Рак сечового міхура	359
Тема: Рак нирки	360
Тема: Гемобластози	360
Тема: Пухлини нервової системи.....	361

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ААН	–	атипова аденоматозна гіперплазія
АДТ	–	андрогендеприваційна терапія
АРЩЗ	–	анapластичний рак щитоподібної залози
БДУ	–	«без додаткового уточнення», тобто даних недостатньо
БКК	–	базальноклітинна карцинома
БКР	–	базальноклітинний рак
БСЛВ	–	біопсія сторожового лімфатичного вузла
БХД (BHD)	–	синдром Берта-Хогга-Дубі
БЦЖ	–	бацила Кальметта-Герена, від лат. BCG – Bacillus Calmette–Guérin
ВЕУ	–	внутрішньовенна екскреторна урографія
ВООЗ	–	Всесвітня організація охорони здоров'я
ВПГ	–	вірус простого герпесу
ВПЛ (HPV)	–	вірус папіломи людини
ВЧТ	–	внутрішньочерепний тиск
ГЕРХ	–	гастроезофагеальна рефлюксна хвороба
ГКС	–	груднинно-ключично-соскоподібний м'яз
ГЛЛ	–	гострий лімфобластний лейкоз
ГМЛ	–	гострий мієлоїдний лейкоз
ГТ	–	гормональна терапія
ДГПЗ	–	доброякісна гіперплазія передміхурової залози
ДПТ	–	дистанційна променева терапія
ДРЛ	–	дрібноклітинний рак легень
ДРЩЗ	–	диференційований рак щитоподібної залози
ЕЕГ	–	електроенцефалографія
ЗЗК	–	запальні захворювання кишечника
ІМТ	–	індекс маси тіла
КЕА	–	карциномембріональний антиген

КОК	–	комбіновані оральні контрацептиви
КРР	–	колоректальний рак
КТ	–	комп'ютерна томографія
ЛВ	–	лімфатичний вузол
ЛГРГ	–	лютеїнізуючий гормон-рилізінг гормон
ЛХ	–	лімфома Ходжкіна
МДС	–	мієлодиспластичні синдроми
МКЩЗ	–	медулярна карцинома
МПЗ	–	мієлопроліферативні захворювання
МПН	–	мієлопроліферативні неоплазії
МРА	–	магнітно-резонансна ангіографія
МРТ	–	магнітно-резонансна томографія
МШ	–	меланома шкіри
НГ	–	нижня губа
НДРЛ	–	недрібноклітинний рак легень
НКР	–	нирково-клітинний рак
НМРШ	–	немеланомний рак шкіри
НПЗП	–	нестероїдні протизапальні препарати
НХЛ	–	неходжкінська лімфома
ГЛ	–	гострі лейкози
ПЕТ	–	позитронно-емісійна томографія
ПКК	–	плоскоклітинна карцинома
ПКР	–	плоскоклітинний рак
ПЛР	–	полімеразна ланцюгова реакція
ПРО	–	простатична інтраепітеліальне неоплазія
ПРЩЗ	–	папілярний рак щитоподібної залози
ПСА	–	простат-специфічний антиген
ПТ	–	променева терапія
РА	–	радіочастотна абляція
РЕА	–	раково-ембріональний антиген
РКТ	–	рентгенівська комп'ютерна томографія

РНГ	–	рак нижньої губи
РПЕ	–	радикальна простатектомія
РПЗ	–	рак передміхурової залози
РСМ	–	рак сечового міхура
РЦ	–	радикальна цистектомія
РШМ	–	рак шийки матки
СКТ	–	спіральна комп'ютерна томографія
ТАБ (ТГАБ)	–	тонкогілкова аспіраційна біопсія
ТЛАЕ	–	тазова лімфаденектомія
ТРУЗД	–	трансректальна ультразвукова діагностика
ТТГ	–	тиреотропний гормон
ТУР	–	трансуретральна резекція
ТУРСМ	–	трансуретральна резекція сечового міхура
УЗД	–	ультразвукове дослідження
УЗДГ	–	ультразвукова доплерографія
УПВСШ	–	уротеліальні пухлини верхніх сечовивідних шляхів
ФГЛ (VHL)	–	хвороба фон Гіппеля-Ліндау
ФРЩЗ	–	фолікулярний рак щитоподібної залози
ХЛ	–	хронічний лейкоз
ХЛЛ	–	хронічна лімфоцитарна лейкемія
ХМЛ	–	хронічна мієлоїдна лейкемія
ЦМВ	–	цитомегаловірус
ЦНС	–	центральна нервова система
ШКТ	–	шлунково-кишковий тракт
ШОЕ	–	швидкість осідання еритроцитів
ЯМР	–	ядерно-магнітний резонанс

АРВІ	–	прискорене часткове опромінення грудей
β-ХГЛ	–	хоріонічний гонадотропін людини
ВСС	–	базальноклітинний рак шкіри
ВНД (БХД)	–	синдром Берта-Хогга-Дубі

CIS	–	(carcinoma in situ) плоска неінвазивна пухлина уротелію
EBUS	–	бронхоскопія з ендобронхіальним ультразвуком
EBV	–	вірус Епштейна-Барр
EUS	–	ендоскопічне ультразвукове дослідження
FIGO	–	Міжнародна федерація акушерів та гінекологів
GEJ	–	шлунково-стравохідний перехід
HIFU	–	ультразвукова абляція
HPV (ВПЛ)	–	вірус папіломи людини
IHC	–	імуногістохімія
IJV	–	внутрішня яремна вена
ISUP	–	Міжнародне товариство урологічних патологій
RAI	–	абляція радіоактивним йодом
RECIST	–	критерії оцінки відповіді при солідних пухлинах
SCC	–	плоскоклітинний рак
SCLC	–	дрібноклітинний рак легенів
SEER	–	Система спостереження, епідеміології та кінцевих результатів
UICC	–	Міжнародний союз боротьби з раком
VATS	–	відеоторакоскопія
VHL	–	(Von Hippel-Lindau), або ФГЛ синдром фон Гіппеля-Ліндау
WHO	–	BOO3

Навчальне видання

КЛІНІЧНА ОНКОЛОГІЯ

Підручник

За редакцією професора В.В. Грубніка,
професора О.В. Бондаря

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура PT Serif. Умовн. друк. арк. 21,04.

Видавництво «Магнолія 2006»
м. Львів-53, 79053, Україна, тел.: +38 (050) 370-19-57

e-mail: magnol06@ukr.net
<https://magnolia.lviv.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року,
видане Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України

Надруковано в друкарні видавця Марченко Т. В.